

Drugi dio

FORMIRANJE 12. KRAJIŠKE DIVIZIJE I NJENO UPUĆIVANJE U SREDNJU BOSNU

U proljeće 1943. u centralnoj Bosni bile su koncentrisane znatne četničke snage. Iz istočne Bosne prešli su četnički odredi »Ozren« i »Trebava«, jačine oko 2.900 četnika, dok su u centralnoj Bosni djelovala četiri vojnotehnička odreda, »Borja«, »Obilić«, »Vučjak« i »Motajica«, ukupne jačine oko 3.500 četnika.¹⁷

Komanda nijemačkih okupatorskih snaga smatrala je područje srednje Bosne značajnim zbog komunikacija u dolinama Vrbasa, Save i Bosne, zbog šumarskog i poljoprivrednog bogatstva, kao i zbog stabilnosti Banjaluke kao centra Bosanske krajine.

Veliki značaj imala je srednja Bosna i za dalji razvoj NOP-a. Ovladavanje tim prostorom pružalo je velike mogućnosti, pre svega povezivanja slobodnih teritorija istočne i srednje Bosne, mobilizacije na hiljade novih boraca, snabdijevanje žitom i drugim životnim namirnicama, razbijanje četničke kontrarevolucije i ugrožavanje neprijateljskih garnizona, a posebno saobraćajnica u dolinama Vrbasa, Bosne i Usore.

Procjenjujući da se srednjom Bosnom može ovladati samo angažovanjem jačih snaga za duže vrijeme, štab 1. bosanskog korpusa i Oblasni komitet KPJ za Bosansku krajinu, odlučili su da se na taj teren uputi 5. krajiška divizija i da se na njemu učvrsti.¹⁸

¹⁷ Isto, str. 98.

¹⁸ Milutin Morača, »Sadejstvo Pete krajiške udarne divizije dejstvima Glavne operativne grupe«. Vojno delo, broj 4, 1983, str. 171.

Kako je Vrhovni štab NOV i POJ 30. marta 1943. naredio štabu 1. bosanskog korpusa da 5. diviziju prebaci u istočnu Bosnu zbog odlaska 6. istočnobosanske i 1. majevačke brigade u sastav Glavne operativne grupe, to je štab 1. korpusa ubrzao njeno prebacivanje.

Istovremeno su i 5. kozarska i 12. krajiška NOU brigada ubrzale pripreme za prelazak u srednju Bosnu, jer su bile predviđene za ulazak u sastav novoformirane 12. krajiške NOU divizije.¹⁹

U cilju pojačavanja dejstva NOV na cijeloj teritoriji Bosne, mobilizacije novih boraca i jačanja političkog uticaja, Vrhovni štab NOV i POJ je sredinom maja 1943. od snaga 1. bosanskog korpusa u zapadnoj Bosni formirao 1. i 2. bosanski korpus. Štab 1. korpusa je sa 5. krajiškom divizijom upućen ka istočnoj Bosni sa zadatkom da preuzme komandu nad partizanskim snagama koje su dejstvovala na toj teritoriji, pojača dejstvo protiv četnika, formira nove jedinice i organizuje narodnu vlast.

Drugi bosanski korpus u čiji sastav su ušle 4, 10. i 12. krajiška divizija zadržan je u zapadnoj Bosni, na operativnom području kojeg je posjedao 1. bosanski korpus. Takvim rasporedom snaga došla je do izražaja namjera Vrhovnog štaba da se težište operacija prenese u istočne krajeve Jugoslavije.²⁰

Početkom maja 1943. odlukom Vrhovnog štaba Narodnooslobodilačke vojske i partizanskih odreda Jugoslavije formirana je 12. krajiška narodnooslobodilačka udarna divizija.²¹

Za jezgro 12. divizije bile su izdvojene dvije brigade iz sastava 4. krajiške divizije — 5. krajiška (kozarska) i 12. krajiška brigada.²²

¹⁹ Drago Kakasijević, n/d, str. 101.

²⁰ »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945«, knj. prva, str. 422—423.

²¹ Naredbom Vrhovnog štaba od 19. avgusta 1943. godine, 12. divizija preimenovana je u 11. krajišku diviziju (Zbornik, tom IV, knj. 16, dok. br. 47).

Zbornik dokumenata i podataka o narodnooslobodilačkom ratu jugoslovenskih naroda (u daljem tekstu Zbornik), tom IV, knj. 13, dokumenat broj 49. Izvještaj štaba 1. bosanskog udarnog korpusa od 10. maja 1943. Vrhovnom štabu NOV i POJ.

²² Peta kozarska brigada formirana je 22. septembra 1942. na kosi Palež u Kozari od preživjelih boraca 2. krajiškog NOP odreda

U sastav 12. divizije ušla su i dva partizanska odreda — Kozarski NOP odred koji je operisao na području Kozare, ali je zbog otežane veze sa njim, ubrzo izašao iz sastava 12. i ponovo ušao u sastav 4. krajiške divizije, i Banjalučki NOP odred, koji je operisao na prostoru Skender Vakufa.

Ukupno brojno stanje jedinica koje su sačinjavale 12. diviziju iznosilo je oko 2.500 boraca.

Glavnu udarnu snagu divizije predstavljala je 5. kozarska brigada koja je u to vrijeme imala 1.270 boraca, dobro naoružanih i prekaljenih u dvogodišnjim borbama. U brigadi je postojala i brojna partijska i skojevska organizacija (314 članova KPJ, 74 kandidata za članove KPJ i 326 članova SKOJ-a). Komandni kadar brigade, iako podmlađen zbog gubitaka u dotadašnjim borbama i odlaska na više dužnosti u druge jedinice, uspješno je rukovodio jedinicama. Tako je 5. kozarska brigada, po svojoj brojnosti, naoružanju, borbenom iskustvu, a pogotovo po svojoj moralno-političkoj čvrstini, spadala u red najboljih jedinica NOV i POJ.

Takve osobine krasile su i 12. krajišku brigadu. Razlika je bila samo u brojnom stanju.

• Za komandanta 12. krajiške divizije postavljen je Josip Mažar Soša,²³ do tada komandant 4. krajiške divizije, a za političkog komesara Žarko Zgonjanin, do tada politički komesar 5. kozarske brigade.²⁴

»Mladen Stojanović«. Na dan formiranja brojala je 1.100 boraca naoružanih sa 940 pušaka i 45 puškomitraljeza. U njenim redovima su 201 borac i starješine bili članovi KPJ, 119 kandidati za članove KPJ i 240 članova SKOJ-a. (Lj. Borojević, D. Samardžija, Rade Bašić: monografija »Peta kozarska brigada«, VIZ, Beograd, 1972, str. 34—42).

Dvanaesta krajiška NOU brigada formirana je 20. februara 1943. u selu Drinić. Jezgro za formiranje bio je 3. bataljon 5. kozarske brigade, dijelovi ostalih brigada 4. krajiške divizije koji su se prikupili u selu Drinići. Na dan formiranja 12. brigade, ili kako je u početku nazivana, polubrigada, brojala je oko 762 borca koji su bili raspoređeni u dva bataljona. (J. Marjanović, M. Kukolj, M. Vujović, B. Gačeša, R. Ranilović »Dvanaesta krajiška brigada«, VIZ, Beograd 1986, str. 36—39.

²³ Jokip Mažar Soša, rođen 1912. u Derventi. Narodni heroj. Poginuo oktobra 1944. u napadu na uporište neprijatelja u Travniku. U vrijeme pogibije nalazio se na dužnosti načelnika operativnog odeljenja 5. korpusa NOVJ.

²⁴ Žarko Zgonjanin, rođen 1916. u selu Gornja Dragotinja, Prijedor, umro 1970.

Nešto kasnije za načelnika štaba postavljen je Mirko Pekić, do tada zamjenik komandanta 5. kozarske brigade.²⁵

Za intendanta divizije, postavljen je Stevo Trtica, do tada intendant 5. kozarske brigade²⁶

U vrijeme prelaska 5. kozarske brigade u srednju Bosnu i ulaska u sastav 11. krajiške divizije, komandni sastav štaba brigade i štabova bataljona sačinjavali su:

komandant Ranko Sipka, zamjenik komandanta Mirko Pekić (ubrzo postavljen za načelnika štaba 11. divizije), politički komesar Žarko Zgonjanin (koji je ubrzo postavljen za političkog komesara 11. divizije, a nešto kasnije za političkog komesara brigade postavljen je Niko Jurinčić), zamjenik političkog komesara Dušan Misirača, obavještajni oficir Drago Mažar, referent saniteta dr Danica Perović i intendant Stevo Trtica (ubrzo postavljen za intendanta 11. divizije).

Prvi bataljon: komandant Veljko Stojaković, zamjenik komandanta Dušan Bojanić, politički komesar Lazo Lazić, zamjenik političkog komesara Ostoja žeželj.

Drugi bataljon: komandant Dragutin Čurguz Crni, zamjenik komandanta Rade Ćekić, politički komesar Pero Čurguz, zamjenik političkog komesara Milan Budimir.

Četvrti bataljon: komandant Rade Kondić, zamjenik komandanta Mihajlo Gočić, politički komesar Rade Bašić, zamjenik političkog komesara Gojko Siljagović.

Komandni sastav štaba 12. krajiške brigade i štabova bataljona na dan formiranja sačinjavali su:

komandant brigade Petar Mećava, politički komesar Joco Marjanović, dotadašnji komandant i politički komesar 3. bataljona 5. kozarske brigade.

Mjesto zamjenika komandanta i zamjenika političkog komesara ostala su upražnjena do 3. marta 1943, kada je za zamjenika komandanta postavljen Vlado Prošić, do tada

²⁵ Mirko Pekić, rođen 1912. u selu Aginci, Bosanska Dubica.

²⁶ Stevo Trtica, rođen u okolini Prijedora, poginuo januara 1944. u srednjoj Bosni, na dužnosti intendanta 12. divizije.

komandant 4. bataljona 6. krajiške brigade, a za zamjenika političkog komesara Trivo Bogunović, do tada politički komesar bataljona u 6. brigadi.

Prvi bataljon: komandant Milan Egić, do tada zamjenik političkog komesara 3. bataljona 5. brigade, zamjenik komandanta Milan Novaković, do tada komandir čete u 3. bataljonu 5. brigade, politički komesar Brane Kovačević, do tada politički komesar čete u 3. bataljonu 5. brigade, zamjenik političkog komesara Cedo Krne do tada zamjenik političkog komesara čete.

Drugi bataljon: komandant Branko Vignjević, do tada komandir čete u 3. bataljonu 5. brigade, zamjenik komandanta Đuro Milinović, do tada komandir čete u 3. bataljonu 5. brigade, politički komesar Rade Ranilović, do tada politički komesar čete u 3. bataljonu 5. brigade, zamjenik političkog komesara Košta Vulin, do tada politički komesar čete u 6. krajiškoj brigadi.

Formiranjem 11. divizije bilo je nužno izvršiti i reorganizaciju nekih jedinica, što je iziskivalo i određene kadrovske promjene.

U cilju lakšeg komandovanja i ravnomjernijeg rasporeda snaga na terenu štab 11. divizije je, naredbom od 10. juna 1943, izvršio reorganizaciju Banjalučkog NOP odreda, tako što je od postojećih jedinica formiran Prnjavorski NOP odred.²⁷

Za komandanta Banjalučkog odreda postavljen je Ilija Slavnić, a za političkog komesara Momir Kapor. Za zamjenika komandanta postavljen je Mile Trkulja, a za zamjenika političkog komesara Safet Fejzić.

Za komandanta Prnjavorskog odreda postavljen je Stevo Samardžija, a za političkog komesara Vojo Stupar. Za zamjenika komandanta odreda Savo Cerjek, a za zamjenika političkog komesara Adem Hercegovac.

Istom naredbom za političkog komesara 12. krajiške brigade postavljen je Radoš Rajčević, a za političkog komesara 1. bataljona 5. kozarske brigade Joco Marjanović.

U to vrijeme štab Kozarskog odreda sačinjavali su: komandant Dragan Marin, politički komesar Milan Vrhovac, zamjenik komandanta Ljuban Crnobrnja i zamjenik političkog komesara Nenad Petrović.

27 Zbornik, tom IV, knj. 12, dok. br. 21.

U međuvremenu je odlukom Vrhovnog štaba NOV i pOJ formiran 2. bosanski korpus u čiji sastav je ušla i 11. krajiška divizija. Za komandanta 2. bosanskog korpusa postavljen je Slavko Rodić, a za političkog komesara Velimir Stojnić.

Štab 2. bosanskog korpusa, naredbom broi 24 od 1. juna 1943, izvršio je raspored potčinjenih mu divizija na području Bosanske krajine i srednje Bosne.²⁸

Prema toj naredbi operacijska prostorija 11. krajiške divizije bila je srednja Bosna — prostor između rijeke Bosne i Vrbasa, južno do planine Vlašić, sjeverno do r. Save obuhvatajući i teren Kozare, sjeverozapadno od rijeke Vrbasa.

Diviziji je naređeno da glavninom snaga prodire u prnjavorsko-derventski sektor. Cilj je bio razbijanje četničkih jedinica, učvršćenje vojno-političkog uticaja NOP-a na tom prostoru i stalnim napadima na komunikacije u dolini rijeke Bosne i ometanje neprijateljskog transporta, uništavajući njegovu živu silu i tehniku.

Sa ostalim snagama trebalo je da ovlada planinskim masivnom južno od komunikacije Teslić — Kotor Varoš, u cilju obezbjeđenja stalne veze sa našim snagama u Bosanskoj krajini i neometanog transporta ranjenika i karavana sa žitom i ostalim životnim namirnicama pravcem Prnjavor — selo Cečava — Maslovare — Šiprage — Skender Vakuf.

U pomenutom naređenju posebno se ističe potreba energičnog obračuna sa četničkom kontrarevolucijom, pa se u tom cilju daju i konkretni zadaci:

»Svaka divizija će na dodjeljenoj joj prostoriji razbiti i nastojati da uništi četničke jedinice i organizacije. U tu svrhu štabovi divizija staviće nekim svojim jedinicama to kao poseban zadatak ... Pri ovome treba voditi računa o novim momentima, i previranjima koje ponegdje počinju da se razvijaju u četničkim redovima kao posljedica opšte međunarodne situacije, a naročito kao posljedica jačanja savezničkog bloka i težine udarca kojeg su četničke bande pretrpjele u borbama sa našim jedinicama ...« (Misli se na poraz četnika u bici na Neretvi — primjedba D. S.).

²⁸ Zbornik, tom IV, knj. 13, dok. br. 60 i t. IV, knj. 14, dok. broj 1.

Osvrćući se na situaciju u srednjoj Bosni u naredbi se, dalje, kaže:

»... U centralnoj Bosni postoje zagriženi četnici koji imaju čvrst savez sa okupatorom i oni koji su prisilno mobilisani ili, kao raniji partizani po odsustvu naših snaga ušli u sastav četničkih jedinica. Sve ove zavedene i silom mobilisane seljake četnike koji počinju da se okreću protiv okupatora, treba znati pridobiti za nas i uvrstiti ih u naše redove ... Uopšte rečeno, borbu za razbijanje četništva kao baze okupatora treba voditi kombinovanim vojničkim i političkim mjerama. Zaoštravajući borbu protiv izrazitih okupatorskih sluga među njima, a olakšavajući prelaz na našu stranu masama zavedenih i silom mobilisanih seljaka ...«

Jedinice u sastavu novoformirane divizije, sem Kozarskog odreda, početkom maja 1943. dobile su naređenje da se što prije koncentrišu u srednjoj Bosni. S tim ciljem 5. krajiška kozarska brigada, na Kozari, i 12. krajiška brigada u Podgrmeču, otpočele su pripreme za pokret.²⁸³

Međutim, neprijatelj je 7. maja 1943. iz okolnih garnizona: Bosanska Dubica, Bosanska Gradiška, Bosanski Novi, Bosanska Kostajnica i Prijedor, otpočeo ofanzivu prema Kozari, što je imelo pripreme 5. brigade za pokret.

U okviru tih priprema trebalo je riješiti pitanje izbora najpogodnijeg pravca za prelaz preko rijeke Vrbasa. U vezi s tim štab 4. divizije je predlagao da 5. brigada krene preko rijeke Sane u Podgrmeč, a odatle da sa ostalim našim jedinicama očisti teren Janja od četnika i zatim se u gornjem toku r. Vrbas prebaci u srednju Bosnu. Međutim, početkom maja 1943. neprijatelj je počeo sa utvrđivanjem i posjedanjem linije Bosanski Novi — Suhača — Ljubija. To je štab 5. brigade navelo na zaključak da bi taj pravac bio rizičan a iziskivao velike gubitke. Odbačena je i jedna od ideja štaba brigade da se ispita mogućnost prelaska preko r. Save, pa da se preko Slavonije ide u visinu do planine Motajice, a zatim pređe u srednju Bosnu.

^{28a} Zbornik, tom IV, knj. 13, dok. br. 40, str. 108. Naređenje štaba 12. brigade i Zbornik, tom IV, knj. 13, dok. br. 52, str. 134. Naređenje štaba 4. divizije od 10. maja 1943. štabu 5. kozarske brigade.

NOP-a iz Lijevča polja, ispitana mogućnost i stvoreni uslovi da se kozari iz
Klašnica, prebaci u srednju Bosnu. To je realizovano u
ranim jutarnjim časovima 31. maja 1943. Brigada je bez
borbe prešla put Banjaluka — Bosanska Gradiška i preko
mosta u Klašnicama prešla na desnu obalu Vrbasa. Bez
borbe je razoružala nekoliko četničkih patrola, a u selu
Devetinama istog dana zarobila 30 četnika, među kojima
i Luku Radića, četničkog komandanta pozadine za zapadnu

Bosnu.

Tako je 5. brigada prvu fazu svog zadatka izvršila bez
gubitaka, dohvativši se prvih terena u srednjoj Bosni.

Pojava 5. brigade na tom prostoru, kojeg su četnici
smatrali svojom sigurnom teritorijom, izazvala je kod nji-
hovah jedinica i starješina veliku uznemirenost. Međutim,
i 5. brigada se našla u nezavidnom položaju. Nije bilo po-
dataka o snazi i rasporedu neprijatelja, a ni veze sa pretpostavljenom k
dinicom na koju bi se mogli osloniti. Teren je bio nepoznat,
a borci premoreni višednevnim marševanjem i nespa-
vanjem.

Poslije prvog iznenađenja četnici su se brzo snašli
i već oko 12 časova, istoga dana, počeli su organizovan
napad na brigadu iz više pravaca: od Klašnica, iz doline
riječice Turjanice i sela Jošavke i sa sjevera od sela Draganić i Milosav
avijacije iz Banjaluke, ali bez većeg efekta. Zajedno sa
četnicima u napadu je učestvovala i veća grupa civila, pje-
šaka i konjanika koje su četnici mobilisali. Uz pjesmu,
trube i sa razvijenim zastavama i pored gubitaka četnici
su žestoko jurišali na brigadu, koja se, odbijajući napade,

postepeno pomjerala na istok, ka selu Kokori.

trajao pritisak četnika, jedinice 5. brigade sukobile su se
u seli¹ Kokori sa njemačkim jedinicama jačine dvije čete 741. puka 114.

²⁹⁾ Zbornik, tom IV, knj. 14, dokument 111, 117, 123. Dnevni
izvještaj njemačkog opunomoćenog generala u Hrvatskoj od 1. 2

U tim borbama gubici brigade bili su 6 poginulih i 15 ranjenih boraca i starješina.

Kada je pao mrak jedinice brigade su izvučene iz borbe i nastavile pokret pravcem s. Crkvina — s. Vršani — s. Sarinci i u svitanje 1. juna 1943. brigada je stigla u selo Vijačane, ispod sjeverozapadnih obronaka planine Ljubić.

Nakon kraćeg odmora održana je skromna svečanost. Na mjesto ranijeg 3. bataljona, od kojeg je 20. februara 1943. formirana u Drniću 12. krajiška brigada, formiran je novi 3. bataljon u čiji sastav su ušle 3. četa 1. bataljona i 4. četa 2. bataljona. Za komandanta bataljona postavljen je Mlado Obradović, za političkog komesara Đorđe Vučević, za zamjenika komandanta Sreto Đenadija, a za zamjenika političkog komesara Zdravko Saničanin Braco.

Nakon žestokih borbi, vođenih 31. maja 1943. sa četnicima i Nijemcima, 5. brigada se 1. juna oko 12 časova u rejonu Lavovo Brdo (k. 363), južni deo sela Vijačani, sukobila sa 2. bataljonom 1. domobranskog lovačkog puka iz Prnjavora, ojačanog baterijom topova, a koji je sadejstvovao njemačkim snagama koje su nastupale od Vrbasa. Poslije tročasovne borbe, ta neprijateljska jedinica je potpuno razbijena.

Gubici neprijatelja bili su 38 poginulih i 66 zarobljenih. Zaplijenjene su 3 haubice, 105 mm sa 600 granata, 3 teška mitraljeza, 8 puškomitralieza, 1 mali bacač mina, 150 pušaka i 25.000 metaka, 30 konja, 1 radio-stanica i drugi razni materijali. Gubici 5. brigade su bili 2 poginula i 3 ranjena borca.³⁰

Narednih deset dana 5. brigada je na tom terenu dejstvovala samostalno, a 10. juna 1943. uspostavljena je veza sa štabom 11. divizije u rejonu planine Borija.

U rejonu Prnjavora 5. brigada je tokom narednih dana vodila borbe sa jačim neprijateljskim snagama. U cilju njenog razbijanja i uništenja komanda 114. njemačke lovačke divizije formirala je borbenu grupu »Huwe«, koju su sačinjavali 721. njemački lovački puk ojačan znatnim ustaško-domobranskim i četničkim snagama i podržavan

³⁰ Zbornik, tom IV, knj. 14, dok. 117. Dnevni izvještaj komandanta njemačkih trupa u Hrvatskoj od 2. juna 1943.

Zbornik, tom IV, knj. 16, dok. 67. Izvještaj štaba 1. bosanskog korpusa Vrhovnom štabu NOV i POJ o borbama u centralnoj Bosni, vođenim od maja do avgusta 1943.

avijacijom i jednim divizionom artiljerije. Tokom 4. i 5. juna 1943. na obroncima planine Ljubić, jugozapadno od Prnjavora, 5. brigada je dočekala borbenu grupu »Huwe« i potpuno je razbila.³¹

Naređenje da otpočne pripreme za pokret u srednju Bosnu i ulazak u sastav 11. krajiške divizije 12. krajiška brigada primila je početkom maja 1943. U vremenu od 11. do 19. maja brigada se u Podgrmeču odmarala i pripremala za pokret. Nakon smotre u selu Hašani, ona je 18. maja 1943. izvršila pokret preko sela Majkić Japre ka Međeđem Brdu, a 20. maja stigla u selo Crkveno. Brigada je, 22. maja, nastavila pokret pravcem selo Busije — Vrbljani i oko 19,00 časova stigla u selo Pecku, gdje je zanoćila. Sutradan su udružene njemačke, četničke i legionarske snage napale jedinice brigade i prisilile ih na povlačenje. U popodnevnim časovima jedinice brigade prešle su u protivnapad i razbile neprijatelja.

Ubijena su 2, ranjena 2 i zarobljeno 3 četnika. Da bi izbjegao zarobljavanje, komandant te neprijateljske grupe izvršio je samoubistvo. Gubici brigade bili su 2 poginula i 2 ranjena borca.

Da ne bi ulazili u dalje borbe sa neprijateljem komandant 12. brigade Petar Mečava odlučio je da u toku noći izvrši pokret, pa je brigada, 24. maja, stigla u selo Čardak, gdje je zalogorovala. Nakon odmora nastavila je pokret preko Pljevnskih Podova i u toku noći stigla u selo Oliće. U toku noći 25. maja jedinice brigade napale su četnike u selu Draganić i tom prilikom, pored ostalog, zaplijenile nekoliko desetina grla stoke, od koje je jedan broj zadržan za potrebe brigade, a ostalo poslato intendanturi korpusa.

Toga dana je u štabu brigade održano savjetovanje komandnog kadra, kojem su prisustvovali članovi Oblasnog komiteta KPJ za Bosansku krajinu, Ilija Došen i Rudi Kolak. Na savjetovanju je odlučeno da se pređe na desnu obalu rijeke. Vrbas i željezničku prugu Donji Vakuf — Jajce kod sela Torlakovca. Pošto je most na Vrbasu bio

31 Drago Kokosijević, n/đ, str. 102.

onesposobljen, jedinice brigade su priručnim materijalom osposobile most za prelaz. Istovremeno je minirana pruga i zaprečena cesta iz pravca Jajca i Donjeg Vakufa. Nakon tako izvedenih priprema i obezbeđenja 12. krajiška brigada je u toku 28. maja uspješno prešla rijeku Vrbas i nastavljajući pokret pravcem selo Grdovo — selo Brvance — selo Vitovlje, 30. maja 1943. stigla u selo Korićane, gdje ju je sačekao komandant 11. krajiške divizije Josip Mažar Soša.³²

Dok su se brigade predviđene za ulazak u sastav 11. divizije prikupljale u srednjoj Bosni na tom prostoru se još nalazila 5. krajiška divizija. Peta divizija je krajem maja 1943. u nekoliko navrata pokušala da pređe rijeku Bosnu na odsjeku Begov Han — Topčić Polje, ali nije uspjela. U jednom od takvih pokušaja 2. krajiška brigada pretrpjela je velike gubitke, pa je zbog toga i premorenosti u ranijim borbama i marševima, po odluci štaba 1. bosanskog korpusa izdvojena iz sastava 5. divizije, zadržana u srednjoj Bosni i privremeno stavljena pod komandu 11. divizije.³³

Prateći pokret jedinica 2. korpusa NOVJ i njihovo koncentrisanje u srednjoj Bosni njemačka komanda u NDH je odlučila da, upotrebivši sve raspoložive snage, preduzme akciju širih razmjera u cilju razbijanja i uništenja jedinica 11. krajiške divizije. Napravljen je plan pod šifrom »Duhovi«, a njegova realizacija povjerena je Komandi 114. njemačke lovačke divizije. Operacija je počela 13. juna 1943. a u njoj su učestvovali 721. njemački lovački puk i borbena grupa »Istok«, koju su sačinjavali ojačani 8. lovački domobranski puk i vojnočetnički odredi »Borjo« i »Obilić«. Ukupno brojno stanje neprijatelja iznosilo je oko 12.000 vojnika.

³² J. Marjanović, M. Kukolj, M. Vujović, B. Gaćeša, R. Ranić, n/d, str. 73—79.

³³ Milutin Morača, n/č, str. 171—186.

Druga krajiška brigada formirana je 2. avgusta 1942. u selu Bošnjaci kod Sanskog Mosta. U sastav brigade ušli su Udarni i 4. bataljon 2. krajiško-kozarskog NOP odreda »Mladen Stojanović« i Udarni bataljon 1. krajiškog NOP odreda. Na dan formiranja brigada je brojala oko 1.000 boraca.

Neprijatelj je jednovremeno krenuo iz Drevente, Prnjavora, Kotor Varoši i Teslića s ciljem da u reonu selo Vršani — Vijačani — Kokori — planina Uzlomec — s. Maslovare opkoli i uništi jedinice 11. divizije.

Odlučivši da ne prihvati frontalnu borbu, štab 11. divizije je manevrom izvlačenja i probijanja uspeo da izvuče iz obruča svoje jedinice ispod udara, pa tako ni ta neprijateljska akcija nije uspjela.³⁴

34 Drago Karasijević, n/d, str; 103.